

Iki ukrain immigrant zenany

Category: Kitapcy, Zenan şahsyýetler

написано kitapcy | 24 январа, 2025

Iki ukrain immigrant zenany IKI UKRAIN IMMIGRANT ZENANY

Bar şäheri häzirki Ukrainanyň orta-günbatar sebitinde ýerleşen kiçijik şäher.

1874-nji ýyl.

Tereza Serber Malkiýel – jöhüt maşgalasynyň ýedi gyzynyň biri bolup (şol wagt Russiýanyň düzümindäki) bu şäherde dünýä indi. Russiýada ýewreýlere garşy antisemitik-pogrom ýanama hereketlerinden gaçyp, Serber maşgalasy 1891-nji ýylda Nýu-Yorka göçmäge mejbur boldy. Işçiler synpynyň immigrantlarynyň oturýan Lower East Side (Aşakky Gündogar ýaka) raýonyna ýerleşdiler. Bu ýer immigrant jöhütleriň merkezidi we socialist hereketleriň garnizonydy.

Tereza Serber 17 ýaşynda tekstil fabriginde işlemäge başlady. Bu pudagyň işçileriniň segsen göterimi aýal-gyzlardy.

Tereza Serber bir ýyldan soň zenan işçileri daşyna üýşürmäge başlady: Çaga plaşçylar sindikatynyň gurujysy boldy.

Yzyndan... Tereza Serber (1869-njy ýylda gurlan) ABŞ-nyň Işçiler Federasiýasynyň (Zähmet rysarlary) agzasy boldy...

Yzyndan... Tereza Serber sosializmiň aýal-gyzlary azatlyga çykaryp biljekdigine we sosializmiňem aýal-gyzlaryň doly gatnaşygy bolmasa ýaşap bilmejekdigine ynanyp 1876-njy ýylda

gurlan Sosialist Işçiler partiýasyna (SLP) agza boldy... Emma... Kän wagt geçmänkä, 1901-nji ýylda gurulan ABŞ-nyň Sosialistik partiýasyna (SPA) geçdi. Çünki SLP aýal işçileri öz tarapyna çekmek üçün hiç hili hereket edenokdy, aýal-gyzlaryň meselelerine az kelle agyrdylýardy. A täze partiýasy? Ol «Aýal meselesinde nirede durýarys?», «Aýal-gyzladyň halas bolmagy» ýaly makalalar bilen täze partiýasyna-da gerekli maslahatlary bermegi dowam etdirdi. Şeýle-de:

• ILKINJI ÄDIM

1909-njy ýyl.

Hawa, ABŞ-nyň Sosialistik partiýasy jynsy diskriminasiýa garşy durýandygyna garamazdan, tejribede aýal-gyzlar partiýada köke bişiriji we pul toplaýjy bolup çäklendirilen işlerde işledilýärdi.

Tereza Serber aýal-gyzlary partiýanyň hataryna çekmek üçin zenan guramasynyň zerurdygyna ynandy. Partiýanyň binýadynda Aýal-gyzlaryň komitetini gurup, şol komitetiň başlygy boldy. Partiýanyň «Sosialist aýal», «Öňdebaryjy aýal», «Halkara Sosialistik barlag» we «New York Call» ýaly metbugat serişdelerinde aýal-gyzlaryň meseleleri boýunça makalalaryny çap etdirdi. Kitap ýazdy: «Iş taşlaýyşdaky tekstil işçisiniň gündeligi»...

Partiýadan egindeşi ýazyjy Jek London ýaly sosialistler bilen işjeň hereketlere gatnaşdy. Aýal-gyzlaryň döwlet komitetiniň başlygy bolup işleýän aýal-gyzlar barada broşýuralary ýazdy, çäreleri geçirdi.

Tereza Serber her ýyl fewral aýynyň soňky ýekşenbesiniň Döwlet Zenanlar günü hökmünde bellenmegini partiýasyna kabul etdirdi. Birinji gutlanan sene 1909-njy ýylyň 28-nji fewralydy...

Bu aslynda zenan hak-hukuklary hereketiniň merkezi nokady 8-nji mart Halkara Zähmetkeş zenanlar gününüň buşlukçysy boldy... 1910-njy ýylda Kopengagende geçirilen Sosialistleriň ikinji internasional ýygnaşygyndan öň Halkara Sosialist Zenanlar konferensiýasy geçirildi. Tereza Serber ýaly amerikan sosialistlerinden täsirlenen Klara Setkin ýaly nemes delegatlary belli bir gün bermezden «Zenanlar gününüň» baýram

edilmegini teklip etdiler. Ýurtlaryna wekilçilik edýän ýüz zenan delegat aýal-gyzlara ses bermek hukugyny-da öz içine alýan gyradeň hak-hukuklaryň berilmegini biragyzdan talap etdi.

Ilkinji gezek 1914-nji ýylda 8-nji mart Halkara Zenanlar günü Germaniýada bellendi.

Aradan birnäçe ýyl geçdi:

• SOŇKY ÄDIM

Beata Poznýak – amerikan aktrisasý, kinorežissýor, şahyr, suratkeş...

Maşgalasy ukrain immigranty.

Geçen asyryň segseninji ýyllarynyň ahyrynda ABŞ-na göçüp gelen Poznýak hökümete Halkara Zenanlar gününü kanuny taýdan tassyklatmak üçin kampaniýalary başlatdy. Onuň başlan işi şowuna boldy. Galyberse-de, şol günler «Sowuk uruşyň» gutaryşan wagtlarydy we amerikan hökümetinde sosialist fobisi (gorky) galmandy! Birnäçe ýyllap «sosialistleriň günü» diýip seňrik ýygryýan günlerine bolan pikirlerini üýtgetdiler:

Amerikan kongresi 1994-nji ýylyň 8-nji martynda Halkara Zenanlar gününü baýram etmegi we şol günüň dynç günü bolmagyny

kabul etdi. Ýagny:

Tereza Serberiniň tagallasyndan segsen bäş ýyl geçensoň zenan zähmetkeşleriniň günü ABŞ tarapyndanam resmi ýagdaýda tassyklandy.

Aýal-gyzlaryň hak-hukuklarynyň hasam artyk ykrar edilmegini üpjün etmek üçin häzirem elinden geleni gaýgyрмаýan meşhur Poznýaka ABŞ-da paralytic görkezme baýraklary berlip gelinýär. Emma beýleki ukrain immigrantkasy Tereza Serberiniň adyny, megerem, sosialist bolandygy üçin agzaýanam ýok, ýatlaýanam... Tereza Serber bilen birlikde Zenan zähmetkeşleriniň halkara gününü döreden rewolýusioner zenanlara minnetdarlyk bildirýäris we ähli aýal-gyzlaryň baýramçylygyny tüýs ýüregimden gutlaýaryn...

Tereza Serberiniň Birinji jahan urşuna garşy çykyşy ýaly ähli aýal-gyzlaryň «Ýok bolsun, uruş!» diýjegine ynanýaryn...

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazetini, 08.03.2022 ý. Zenan şahsyýetler